Tiden råbe

Hvorfor bliver humoristisk litteratur ofte taget mindre alvorligt? Jar undervisning og læselyst.

Af Eiler Jensen

Kan en sjov bog også være god litteratur? Ja, selvfølgelig! Alligevel bliver humor ofte overset i skolens litteraturundervisning. På Landsforeningen Skole & Bøgers efterårskonferencer Litteraturens ansigter slog Janus Neumann et slag for at tage humoren alvorligt – både som litterær kvalitet og som en vigtig vej til børns læseglæde.

Janus Neumann slår sine faglige folder fire dage om ugen som lærer på Skovshoved Skole og dertil en dag om ugen som redaktør på tidsskriftet DANSK, der udgives af Dansklærerforeningen.

Derudover er han anmelder af børnelitteratur. Janus Neumann er cand.pæd. i didaktik med særligt henblik på dansk – og med speciale i børnelitteratur, så han var den gode mand til at tale ved Landsforeningen Skole & Bøgers konferencer i hhv. Spinderihallerne i Vejle og hos DBC Digital i Ballerup.

Janus Neumann slog på Landsforeningen Skole & Bøgers efterårskonferencer et slag for at tage den sjove litteratur alvorligt – både som litterær kvalitet og som en vigtig vej til børns læselyst.

Børn vil gerne grine

Janus Neumanns opdrag var at tale om humoren i børnelitteraturen. Det er efterhånden veldokumenteret, at et af børns foretrukne emner, når de læser, er humor.

Børn vil gerne grine. Og dybest set er det vel noget, alle gerne vil? Sagen er blot, at morsom litteratur ofte rangeres lavere end den alvorlige og – måske endda – den problemorienterede.

Som nøgleillustration til sit foredrag havde Janus Neumann valgt Narren, der jo er en karakter fra middelalderen. Narren kunne være ansat ved hoffet, men også en der rejste rundt med omrejsende cirkus. Narren kendetegnes ved, at han opfører sig fjollet og både gør nar ad sig selv og gør grin med magten, gejstligheden og det opstyltede.

Narren turde sige, hvad andre tav med, fordi ordet ikke var frit. Og det skete især under karnevallet, at ordene kunne sidde lidt løsere.

Når man i moderne tid taler om, at nogen er en nar, så er det ikke positivt ment, men et udtryk for at vedkommende er indbildsk eller ligefrem dum.

Janus Neumann indledte med at tale om 3 (4) definitioner af, hvad humor er. Der er for det første tale om inkongruens, et moment der indtræffer uventet og overraskende. F.eks. En mand der er optaget af noget på sin mobil og er uopmærksom på, hvor han går, og derfor støder ind i en lygtepæl.

Kan ånde lettet op

Dertil kommer begrebet lettelse. En spændt situation kan opløses ved humoren som kneb,

r på humor

ıus Neumann satte fokus på humorens betydning for litteratur,

man kan ånde lettet op og komme videre. For det tredje kan der være tale om overlegenhed. Man føler sig ovenpå og kan gøre grin med det alt for højtidelige, og glæde sig over, at man ikke er i "narrens" sted.

Men det kan netop ende med, at det er ham selv, der bliver latternes offer. Med Freud kunne man sige: latteren er et fristed fra fornuften.

Endelig er der for det fjerde: ironien. Med afsæt i Søren Kierkegaards tanker om ironi. Kierkegaard skrev i 1841 en afhandling, som han kaldte *Om begrebet Ironi – med stadigt hensyn til Sokrates*.

Søren Kierkegaard beskæftigede sig ofte med humoren og ironien. Den gode filosof arbejdede med "stadier på livets vej": det æstetiske, det etiske og det religiøse – ikke som en fortløbende udviklingsproces, men som resultat af trufne valg, og han mente, at ironien hørte hjemme mellem det æstetiske og det etiske, mens humoren hørte til imellem det etiske og det religiøse.

Man kan sige, at nøgleord for de to begreber er hhv. afstand og omfavnelse. Ironikeren gør grin med det, han tager afstand fra (Kierkegaards spidsborger, som er en, der ikke tager livet alvorligt, men nok selvhøjtideligt), mens humoristen omfavner det morsomme i situationen.

Et evigt spørgsmål

Storm P har skabt en flue, der demonstrerer denne forskel tydeligt. En vagabond sidder og tigger penge, da en rigmand passerer ham. Rigmanden siger til Vagabonden: Kan De virkelig leve af det der?! Vagabonden svarer: Nej, somme tider må jeg spæde lidt til selv.

Deltagerne til konferencerne (her et billede fra Vejle) blev klogere på humorens mange facetter – fra ironi og overraskelser til latterens evne til at udfordre det selvhøjtidelige og skabe nye perspektiver.

Afstand og omfavnelse. Den rige er ved at gå til I (måske endda) selvfedme og overlegenhed, mens vagabonden har valgt at leve som han gør og kan derfor svare afvæbnende og omfavnende. Og det er den rige, der står tilbage som en nar.

Det er et evigt spørgsmål, om børn forstår ironi. Humoren kan de godt rumme, fordi den omfavner, det er værre med ironien, fordi den udtrykker noget andet end den mener. "Du er vel nok dygtig" kan siges anerkendende, men det kan også menes som udtryk for det modsatte.

Det er afstanden igen! Men når ironien "går hjem", så skaber den et trylleglimt hos barnet og bliver vedkommende og befriende og skaber håb. Der er dog en side af ironien, som er en betænkelig størrelse, nemlig sarkasmen, fordi den er spids og fjendtlig, hå-